

Анділахай В. О.
ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»,
м. Маріуполь, Україна
Новіков Д. Ф., Новіков Ф. В.
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
м. Харків, Україна
Анділахай О. О.
ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»,
м. Маріуполь, Україна

ОБРОБКА ВНУТРІШНЬОЇ ПОВЕРХНІ ЦИЛИНДРІВ

Шліфування робочих поверхонь циліндрів абразивними інструментами на м'якій основі потребує виконання особливих умов обробки, що забезпечують не тільки необхідну шорсткість поверхні але і напрямок оброблювальних рисок. Для цього проведений аналіз формування поверхні і визначені умови інтенсифікації процесу шліфування з урахуванням вимог по шорсткості обробленої поверхні. Попередньо проведемо спрощений аналіз, заснований на геометричному поданні шорсткого шару обробленої поверхні без урахування імовірнісного характеру участі абразивних зерен в різанні. Це дозволить більш повно і в системному вигляді розкрити закономірності утворення шорсткості поверхні при шліфуванні [1, 2].

Мета роботи - обґрунтування оптимальних умов шліфування м'якими абразивними інструментами з урахуванням отримання найкращої шорсткості поверхні та найкращих експлуатаційних характеристик зазначених виробів.

Традиційно остаточно обробка внутрішньої поверхні гідро- або пневмоциліндра здійснюється абразивним кругом з паралельними осями обертання абразивного круга і циліндра. В результаті чого оброблювальні риси не співпадають з напрямом поступального руху поршня уздовж твірної отвору, що приводить до інтенсивного зношування ущільнень поршня.

В той же час поширеним є спосіб фінішної обробки внутрішньої поверхні гідро- або пневмоциліндрів хонінгуванням.

Зазначений спосіб полягає в зворотньо-поступальному русі абразивних брусків уздовж твірної отвору, при одночасному обертанні і поступальному русі вздовж осі хонінгувальної головки або оброблюваного отвору, однак цей спосіб характеризується низькою продуктивністю, отже, високою трудомісткістю обробки отворів. Причиною низької продуктивності є зворотно-поступальний рух інструмента, який в кожен зворотній хід знижує швидкість до нуля, тобто проходить через "крайні мертві точки". Разом з тим в результаті складання зворотньо-поступального руху абразивних брусків уздовж твірної отвору і одночасного обертання хонінгувальної головки або оброблюваного отвору утворюються оброблювальні риси, спрямовані під кутом до осі отвору, що і в цьому випадку викликає підвищений знос ущільнень поршня.

Спосіб, що розглядається, є подальшим удосконаленням способу, в якому фінішна обробка внутрішньої поверхні гідро- і пневмоциліндрів здійснюється завдяки одночасному обертанню оброблюваного циліндра і абразивного круга, вісь якого розташовують перпендикулярно до осі обертання циліндра, при цьому вектор швидкості абразивного круга в зоні обробки спрямований уздовж твірної оброблюваного циліндра, при цьому здійснюється поступальний рух абразивного круга вздовж осі циліндра, завдяки чому здійснюється обробка по всій довжині циліндра (див. корисна модель патент України № 125568 МПК В23Q 15/02 (2006.01)).

Недоліком такого способу є те, що незважаючи на напрямок обертання абразивного круга в зоні обробки уздовж твірної циліндра, в процесі обробки оброблювальні риси, тобто сліди, які утворюються від впливу абразивного круга, спрямовані не вздовж утворюючої оброблюваного циліндра, а під деяким кутом по відношенню до утворюючої оброблюваного отвору. Це пояснюється тим, що напрямок оброблювальних рисок є результуючою складання двох векторів: вектора швидкості обертання оброблюваного циліндра і вектора швидкості абразивного круга вздовж осі циліндра.

Оскільки в процесі експлуатації (гідро-) пневмоциліндра поршень переміщується в осьовому напрямку, тобто вздовж утворюючої, а оброблювальні риси розташовані під деяким кутом, останні піддають ущільненню поршня підвищеному зносу, що негативно позначається на працездатності (гідро-) пневмоциліндра при його подальшій експлуатації.

У зазначеному способі фінішна обробка здійснюється після розточування на токарному або розточувальному верстатах. При подальшому внутрішньому шліфуванні через обертання циліндра оброблювальні риси не збігаються за напрямком з напрямком руху поршня. При цьому чим більше продуктивність обробки, тим більше кут між напрямком оброблювальних рисок і утворюючої циліндричної поверхні. Це пояснюється тим, що для збільшення продуктивності обробки необхідно збільшити частоту обертання оброблюваного циліндра, а це призведе до збільшення кута між напрямком оброблювальних рисок і утворюючої циліндра.

Таким чином, недосконалість згаданих способів полягає в тому, що і хонінгування, і внутрішнє шліфування не забезпечують збіг напрямку оброблювальних рисок і напрямку утворюючої циліндричної поверхні, а також обмежують продуктивність обробки.

У зв'язку з вищенаведеним виникла задача - удосконалити спосіб обробки внутрішніх поверхонь циліндрів, в якому за рахунок зміни умов шліфування досягається підвищення продуктивності обробки та якості оброблюваної поверхні.

Для вирішення поставленої задачі в способі обробки внутрішньої поверхні циліндрів, що містить розточування внутрішньої поверхні циліндра з подальшим шліфуванням абразивним кругом, при шліфуванні вісь абразивного круга розташовують під кутом α відносно вектора швидкості обертання циліндра (деталі), що визначається залежністю:

$$\alpha = \arccos\left(\frac{V_{дет}}{V_{абр.кр.}}\right),$$

де $V_{дет}$ – вектор швидкості оброблюваної деталі (циліндра) в зоні обробки, м/с;
 $V_{абр.кр.}$ – вектор швидкості периферії абразивного круга, м/с.

Суть моделі пояснюється рис. 1, де представлені абразивний круг 1 і оброблюваний циліндр 2.

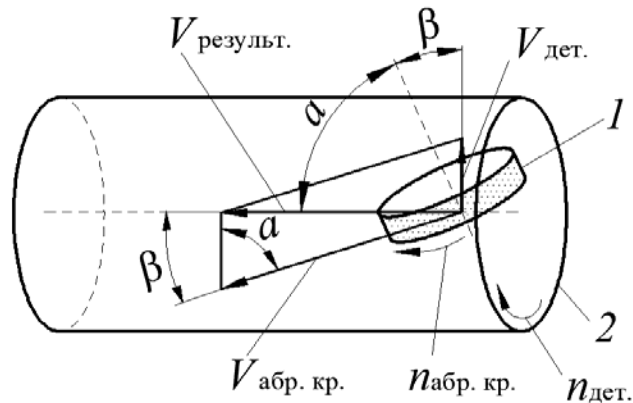

Рисунок 1 – Схема розташування векторів при шліфуванні отвору циліндра

Вектор швидкості оброблюваної деталі $V_{дет.}$ спрямований вгору, по дотичній до циліндричної поверхні, вектор швидкості абразивного круга $V_{абр.кр.}$ повернутий на кут β щодо утворюючої циліндра 2, завдяки чому результуючий вектор швидкості отримує напрямок уздовж утворюючої циліндричної поверхні. Таким чином, в результаті складання швидкостей оброблювальні риси одержують направлення уздовж осі циліндра.

Вектор швидкості подачі абразивного круга спрямований уздовж осі циліндра і на 5 порядків менше швидкості абразивного круга, тому не впливає на напрямок оброблювальних рисок.

Відповідно до розрахункової схеми, кут β нахилу осі абразивного круга відносно вертикалі забезпечує отримання результуючої двох векторів: вектора швидкості абразивного круга $V_{абр.кр.}$ і вектора швидкості обертання деталі (циліндра) $V_{дет.}$. Кут β визначається наступною залежністю:

$$\beta = \arcsin\left(\frac{V_{дет}}{V_{абр.кр.}}\right)$$

З розрахункової схеми впливає, що кути α , рівні, тому що мають сторони зі взаємно перпендикулярними сторонами, тоді кут α між віссю циліндра (результуючої паралелограма) і віссю абразивного круга визначається наступною залежністю:

$$\alpha = \arccos\left(\frac{V_{дет}}{V_{абр.кр.}}\right), \quad (1)$$

де $V_{дет}$ – вектор швидкості оброблюваної деталі (циліндра) в зоні обробки, м/с;
 рекомендована швидкість оброблюваної деталі (циліндра) – 10 м/с;

$V_{абр.кр.}$ – вектор швидкості периферії абразивного круга, м/с; рекомендована швидкість абразивного круга – 35 м/с.

Для забезпечення поздовжнього напрямку оброблювальних рисок напрямком обертання абразивного круга на вигляді зверху і оброблюваного циліндра (деталі) на вигляді зліва (в торець) має бути однаковим, тобто обидва за годинниковою стрілкою або обидва проти годинникової стрілки.

Приклад конкретного виконання.

При зазначених швидкостях абразивного круга 35 м/с і оброблюваного циліндра 10 м/с кут нахилу осі абразивного круга відносно осі циліндра, що забезпечує поздовжню орієнтацію оброблювальних рисок, складає:

$$\alpha = \arccos\left(\frac{10}{35}\right) = 75^\circ.$$

З іншого боку, при обробці шліфувальною головкою з іншим кутом нахилу, наприклад, при використанні шліфувального пристрою з кутом нахилу осі обертання шпинделя, рівним 60° , і частотою обертання шпинделя 2800 об./хв, що відповідає швидкості 35 м/с, необхідно для суміщення напрямку оброблювальних рисок з утворюючою циліндра визначити відповідно до запропонованої залежності (1) частоту обертання оброблюваного циліндра.

Після підстановки в формулу (1):

$$60^\circ = \arccos\left(\frac{V_{цил}}{35}\right),$$

отримаємо

$$\cos 60^\circ = \frac{1}{2} = \frac{V_{цил}}{35};$$

звідки

$$V_{цил} = \frac{35}{2} = 17,5 \text{ м / с}.$$

Наведений приклад показує, що при збереженні напрямку оброблювальних рисок уздовж осі циліндра зі зменшенням кута нахилу осі абразивного круга відносно осі циліндра швидкість обертання деталі (циліндра) збільшується, отже, збільшується і продуктивність обробки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анділахай В. О. Підвищення ефективності шліфування наплавлених контактних поверхонь великогабаритних деталей металургійного призначення: автореф. дис. ... канд. техн. наук за спеціальністю 05.02.08 – технологія машинобудування / В. О. Анділахай. – Маріуполь: ДВНЗ “Приазовський державний технічний університет”, 2011. – 21 с.
2. Анділахай А. А. Высокоэффективные технологии абразивной обработки деталей затопленными струями // Современные технологии и техническое перевооружение предприятий : монография / Ф. В. Новиков, В. А. Жовтобрюх, А. А. Анділахай, Д. Ф. Новиков, В. И. Полянский. – Днепр : ЛИРА, 2018. – 400 с.; С. 182–266.